

QUADERNS

d'Estudis Arenyencs

Núm. 5 - Setembre 1997

Ferran de Pol, fill predilecte de la Vila

- En memòria de Lluís Ferran de Pol ..... *Miquel Rubirola i Torrent*
Cronologia ..... *Josep-Vicent Garcia*
Lluís Ferran de Pol. Riquesa humana ..... *Zenon de Pol Alguer*
Pocs estudiants... ..... *Ramon Verdaguer*
Un mas amb personalitat pròpia..... *M. Assumpció Ribas*
Fragments d'una semblança ..... *Teresa Bertran*
Entre els poetes i la literatura en cursiva ..... *Anna Murià*
Lluís Ferran de Pol: la literatura del tauró ..... *Jordi Castellanos*
Lluís Ferran de Pol, un arenyenc a Mèxic.
Notes biogràfiques d'exili (1939-1948) ..... *Josep-Vicent Garcia*
Notes sobre *Érem quatre* (1960) de Ferran de Pol
i *Los pasos perdidos* (1953) d'Alejo Carpentier ..... *Enric Balaguer*
Érem quatre: La fatalitat i el pes de les coses ..... *Maria Campillo*
Bibliografia..... *Mercè Cussó i Josep-Vicent Garcia*

Edita: AJUNTAMENT D'ARENYS DE MAR

Cronologia

1911

— Naix a Arenys de Mar el 17 de gener. És el vuitè de nou fills d'una família benestant del Maresme.

— Tingué dos oncles bisbes: Vilà i Mateu i el bisbe Pol, que fou vicari general del bisbat de Barcelona i, posteriorment, bisbe de Girona.

— El pare, Josep Ferran, tenia una fàbrica de teixits a Arenys de Mar.

— L'avi matern, molt avesat a la lectura, emplenà la casa de llibres, que constituïren el seu primer contacte amb la literatura.

1922

— Estudia el batxillerat de lletres com a intern al col·legi Valldemia dels Germans Maristes a Mataró. El darrer curs de batxillerat l'estudia a l'institut de Barcelona.

— La seua afecció per la literatura i l'escriptura el porta a llegir tot tipus de textos dins la més clàssica formació autodidacta.

1928

— A 17 anys comença la carrera de dret.

— Ensenya les seues primeres provatures literàries a Joaquim Ruyra, que residia a Arenys llargues temporades. Ell l'aconsella i l'estimula en aquests passos inicials.

1932

— Col·labora en la revista arenyenc *Oreig*. Era l'òrgan d'Acció Catalana Republicana o Partit Catalanista Republicà, al qual pertanyia. Fou dirigida pel seu amic arenyenc Josep Maria Miquel i Vergés. Les primeres col·laboracions són ressenyes literàries i unes proses quasi epigramàtiques: «Impressions».

— L'interessa la crítica d'art i fa amistat amb el dibuixant i bibliòfil Francesc Arnau i l'escultor

Joan Barrera. L'amistat amb Arnau li facilita l'accés a les millors obres literàries: els clàssics de la Fundació Bernat Metge, «Els Nostres Clàssics», etc.

1933

— Es llicencia en dret a la Universitat de Barcelona a 22 anys.

— Fa el servei militar i en surt alferes de complement d'Artilleria.

1934

— Amb *Els hereus d'en Xanta* guanya el premi de narrativa Joan Colom dels X Jocs Florals de l'Ateneu d'Arenys de Mar, presidits per Joaquim Ruyra i amb Carles Riba al jurat, entre altres. S'hi presenten també Salvador Espriu i Tomàs Roig i Llop.

1935

— Escriu a la revista d'Arenys *Salobre* i n'és redactor. Hi exerceix, per primera vegada, com a crític d'art i traductor, tasques en les quals reeixí a Mèxic.

— Prepara les oposicions de notaria al mas Vilà de Vallgorguina. Com que no té, encara, l'edat legal per presentar-s'hi (calia tenir vint-i-cinc anys i ell només en tenia vint-i-dos), passa molt del seu temps escrivint.

1936

— En començar la guerra va a Mataró a incorporar-se al regiment del qual procedia. La FAI, que el controlava, el rebutja.

— El govern de Catalunya el va nomenar, el 22 d'octubre, instructor a Pineda de Mar.

1937

— És destinat al front d'Aragó, com a component del cos de l'exèrcit central, i després a Almansa (Albacete).

— El 15 de desembre *Tríptic (el sàtir-el frare-la donzella)* assoleix el premi Narcís Oller de la Generalitat de Catalunya al millor conte escrit en català. Entre els finalistes hi havia Agustí Bartra, Pere Calders, Joan Oliver i Cèsar August Jordana. No fou publicat, junt amb altres mostres primerenques de la seua prosa, fins al 1964 a causa de la guerra.

— Escriu un dietari, part de les cròniques del front, que és un projecte sobre literatura de guerra encarregat per la Institució de les Lletres Catalanes.

1938

— Pren part en la contraofensiva de la línia de Castelló i participa intensament a la Batalla de l'Ebre, on és ferit. És ascendit a tinent en cap de plana major del Grup d'Informació.

— Veu estampada la seua traducció de *L'olla d'or*, d'E.T.A. Hoffmann. Fou editada en la «Biblioteca a tot vent» d'Edicions Proa. Fou l'últim llibre de la col·lecció —el número 92— publicat abans de la caiguda de Catalunya. És una traducció i un pròleg fets conjuntament amb M. Teresa Pujol i Llusà durant l'any 1935.

— Prepara notes per a un estudi de la dona a la literatura cavalleresca catalana, centrades en el *Curial e Güelfa* i en el *Tirant lo Blanc*.

1939

— Es retira amb la seua unitat fins a Santa Perpètua de Mogoda. Derrotat l'exèrcit republicà, passa pel Portús i va a parar al Voló. És internat al febrer i per cinc mesos al camp de concentració de Sant Cebrià de Rosselló, on escriu un diari.

— Gràcies a les gestions del Comitè Britànic d'Ajut a Espanya, tot i el seu interès per viatjar a Anglaterra, va ser traslladat del camp de Sant Cebrià al del Barcarès, camp provisional previ a l'embarcament cap a Mèxic.

— Pel maig, marxa rumb a Puerto Rico i a Veracruz a bord del vaixell *Sinaia*. Arriba el 13 de juny a Veracruz.

— A la ciutat de Mèxic porta uns articles sobre el final de la guerra i el camp de concentració al diari *El Nacional* (òrgan oficial del govern mexicà). L'oferiment per part del director de ser-ne col·laborador, el decideix a narrar les seues experiències per poder publicar-les com a articles. El primer és del dia 2 d'agost i inicia la sèrie del diari de la guerra sota el nom de «Fragmentos de mi diario». De seguida col·labora a *El Nacional*, on treballarà vuit anys i on escriu sobre literatura, art i cultura. A més, hi fa crítica literària, cròniques musicals i reportatges.

— Per l'octubre escriu a la *Revista dels Catalans d'Amèrica*. És la primera publicació catalanoamericana d'exili on publica.

1940

— Viatja pel sud dels EUA a fi d'establir contactes amb centres docents per fundar un institut o universitat a Chihuahua. Malauradament, el projecte no es pogué portar a terme.

— Treballa al diccionari de literatura universal de l'editorial UTEHA.

— Apareix la versió castellana de l'obra d'E.T.A. Hoffmann, *La olla de oro*, publicat per la Compañía General Editora en una col·lecció que dirigia el poeta Josep Carner.

— Estudia a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat Nacional de Mèxic (1940-43). Les classes de literatura mexicana —sobretot del *Popol-Vuh*— del professor Monterde l'apassionen.

1941

— Participa en la creació de *Full Català* amb Pere Matalonga i Josep M. Miquel i Vergés, sota la direcció de Josep Carner. Les importants di-

ferències ideològiques i, de vegades personals o de tarannà, posaran fi a la revista l'any següent.

— Pel juny és elegit membre de la Comissió de Cultura de l'Orfeó Català.

— Col·labora assíduament a la *Revista de Filosofia y Letras* de la Universitat de Mèxic i escriu de forma irregular, des de la seua arribada al país, en altres publicacions com ara *Boletín Bibliográfico Mexicano*, *Rancho Mexicano*, etc.

1942

— El 16 d'abril li és concedida la «Carta de Naturalización mexicana».

1943

— Funda amb Joan Sales, amb qui havia fet gran amistat a *Full Català*, els *Quaderns de l'Exili*. El primer número de *Quaderns de l'Exili* fou el de setembre. Hi publica «Contra l'obra d'en Josep Carner. *Misterio de Quanaxhuata*», un dels escrits més polèmics i citats del nostre escriptor. Hi publicà els treballs signats amb el seu nom, amb les inicials F.P. o, algunes vegades, amb el pseudònim Joan Ramis o, possiblement també el de Vicent Macip Fuster. Hi defensa principalment: la unitat nacional dels Països de Llengua Catalana; la possible intervenció a la II Guerra Mundial contra els feixismes europeus d'una unitat combatent catalana i l'establiment als Països Catalans d'un règim d'igualtat social, política i econòmica.

— Col·labora juntament amb Joan Sales i amb la Fundació Ramon Llull en la publicació del número mexicà —99-100-101— de la *Revista de Catalunya*.

1944

— Dirigeix les pàgines d'art d'*El Nacional*.

— Viatja, gràcies al seu treball de periodista,

per tot Mèxic i coneix de prop el món dels indis mexicans. També viatja amb especial interès per les zones d'excavació arqueològiques.

— Coneix la filòloga gal·lesa Eyllt T. Lawrence amb qui també treballarà al diari *El Nacional* a més de col·laborar a *Quaderns de l'Exili*

— Publica *Guerra Mundial (1939-1943)*, una separata editorial de l'edició del suplement del *Diccionario Enciclopédico Hispano-americano*. És escrita per Ferran de Pol, Eyllt T. Lawrence i Derek Michael Poole.

1946

— Es llicencia en filosofia i lletres amb la tesi *Notas para un estudio de Angel Guimerà* publicada dos anys més tard.

— Eyllt T. Lawrence i Lluís Ferran se'n van a viure a Cuernavaca.

— Deixa de dirigir la pàgina d'art d'*El Nacional*, tot i que continua fent-hi articles i crítica.

1947

— La Universitat de Columbia (Nova York) estampa el *Columbia Dictionary of Modern European Literature*, en el qual redacta entrades de diversos autors de la història de la literatura catalana.

— Es casa amb Eyllt T. Lawrence el 28 d'agost a Cuernavaca. Tres dies abans, Eyllt s'havia divorciat de Derek Michael Poole.

1948

— Publica una breu guia d'art, *Cuernavaca*, amb text castellà, anglès, alemany i francès.

— Aconsegueix el grau de Maestro en Letras amb la publicació de *Notas para un estudio de Angel Guimerà*. És una nova lectura dels discursos i la poesia del dramaturg. L'interessa l'home i l'escriptor que opina públicament sobre política, catalanisme i que expressa les seues idees socials, religioses, etc.

— El 3 de juliol es casen per l'església catòlica a la parròquia del Sagrario de Cuernavaca.

— Arriba a Montpeller el 27 de juliol on espera quatre mesos l'autorització per creuar la frontera. Mentrestant viatja per Occitània i el Rosselló.

— Naix el 12 de setembre a Arenys de Mar la seua filla: Maria-Elvina.

1949

— Estableix la residència amb Eyllt en un mas de la riera del Panagall d'Arenys de Munt.

— Exerceix d'advocat (Col·legi d'Advocats de Barcelona) a Arenys de Mar i Arenys de Munt fins a la seua jubilació.

1950

— «Boisard», del recull de contes *Tríptic*, és seleccionat —gràcies a Salvador Espriu— a *Antologia de contistes catalans (1850-1950)* de Joan Triadú.

1951-1954

— Redacta *Històries d'Abans de l'alba. Llegendes maies*, que es transformarà en *Abans de l'alba* (1954), novel·la en forma de faula de les cosmogonies dels pobles maia-quitxés recollides al *Pópol-Vuh* que ja havia començat a Mèxic, fruit del seu estudi i interès per la literatura precolombina.

1956

— L'editorial Selecta publica *La ciutat i el tròpic*, premi Víctor Català de l'any 1955. Els contes havien estat escrits entre el maig de l'any anterior i el setembre d'aquest any. La revista *Serra d'Or* el considera el 1964 un dels millors reculls de narracions del període 1939-1963, amb *Cròniques de la veritat oculta* i *Gent de l'alta vall* de Pere Calders i *Mites* de Jordi Sanedras.

1960

— Publicació d'*Érem quatre*, una altra obra sentida a Mèxic. L'edició íntegra es farà el 1984 en una col·lecció dirigida per Montserrat Roig, que veia la novel·la com una de les millors de la postguerra en llengua catalana.

— Un article a *Serra d'Or* enceta les seues col·laboracions periodístiques en català, única llengua que ha fet servir a Catalunya des del seu retorn de l'exili.

— Durant els anys 1960, 1961 i 1962 impartirà un curset de català a la biblioteca popular P. Fidel Fita d'Arenys de Mar.

1962

— Tradueix, juntament amb Eyllt T. Lawrence, *Siwan (La corda del penjat)* de Saunders Lewis, escriptor i polític símbol del nacionalisme gal·lès. Mai no ha estat representada en català.

1963

— Es fa càrrec durant aquest any de la secció de poesia i teatre enregistrat de la casa editora Vergara. Publica un disc sobre poesia mística espanyola amb les veus dels actors Núria Espert i Carlos Lemos. Els seus projectes de literatura catalana són aturats, la qual cosa provoca la seua dimissió.

— Acaba la seua primera obra de teatre, *Costa Brava*. Responia, inicialment, a la crida que havia fet l'Agrupació Dramàtica de Barcelona, l'abril del 1958, per tal d'interessar els escriptors catalans pel teatre. Opta, sense èxit, al premi Josep Maria de Sagarra convocat aquest any per primera vegada.

— Col·labora amb Joan Sales en la venda per subscripció del Club dels Novel·listes al Marisme.

1966

— Publica *Miralls Tèrbols* (amb segona edició definitiva del 1985), que era l'inici d'una sèrie novel·lística («Saga del Somni i de l'Amargor») de cinc obres que no va arribar a escriure.

— Proa publica —amb traducció i estudi preliminar de Ferran de Pol— *El vell i la mar* d'Ernest Hemingway, considerada per Joan Triadú una de les millors edicions que s'hagen publicat en qualsevol llengua.

1967

— Escriu reportatges i articles d'opinió a la revista *Tele-Estel* fins la seua desaparició.

1968

— Participa en un homenatge popular a Pompeu Fabra a Arenys de Mar.

— Assisteix a les tertúlies a la Biblioteca d'Arenys. Tenen lloc el dissabte i entre altres persones hi prenen part Josep M. Pons i Guri, Fèlix Cucurull, Jordi Palomer, etc.

— Redacta el primer acte d'una versió teatral d'*Abans de l'alba* anomenada provisionalment *Història de la princesa que vivia a l'infern*.

1969

— Per l'estiu comença la seua col·laboració continuada a *Vida Parroquial* d'Arenys de Mar. Té especial importància la seua secció infantil *Racó de la Mainada* (1969-1980).

— Imparteix un curs de català amb Margarida M. Tura i Soteras —bibliotecària d'Arenys— que tornarà a repetir-se els anys 1970 i 1971.

— *Antología de los cuentos de Ferran de Pol*, en edició bilingüe i traduïts al castellà per José Batlló.

1971

— Escriu «El Barrera que jo he conegut», en el catàleg de l'exposició Homenatge a Joan Bar-

ra Ferrer. Reprèn així els escrits sobre art que havia iniciat a Mèxic. Anys més tard escriurà sobre l'obra d'Enric Maass, Jordi Coll, etc.

1972

— Prepara per a la revista *Cuadernos para el Diálogo* l'assaig «La Revolución y la pintura mural mejicanas» en un monogràfic sobre Amèrica Llatina que la censura prohibeix.

1973

— Edita *De lluny i de prop*, volum on aplega articles, assaigs dispersos en revistes i on publica en català el diari del final de la guerra i l'estada en el camp de concentració de Sant Cebrià.

— La reedició d'*Abans de l'alba* com a llibre per a l'ensenyament de l'idioma assoleix un èxit editorial considerable durant diversos anys, amb vuit edicions.

— Conrea la literatura infantil i n'escriu contes que publica a *Tretzevents* i *Cavall Fort*.

— Se'n van a viure al pis de la Platja Cassà d'Arenys de Mar.

1974

— Participa en l'obra col·lectiva *Quinze són quinze* preparada per Emili Teixidor.

— Col·labora al diari *Tele-Exprés*.

— Es tradueix al gal·lès el conte «La lletra» («Y llythyr»), a càrrec d'Esyllt T. Lawrence i Victor John, dins l'antologia de contes de la literatura universal, *Storiâu Tramor*.

— La participació a la nadala *Àngel Guimerà en el cinquantè aniversari de la seva mort (1845-1924)* de la Fundació Carulla-Font retorna el seu interès sobre l'obra del dramaturg.

1975

— És nomenat membre de la Comissió de de-

fensa de la cultura del Col·legi d'Advocats de Catalunya.

1976

— Rep el premi «Estudi sobre la vida i obra d'Àngel Guimerà» de l'Ajuntament del Vendrell, amb el llibre *Àngel Guimerà, l'home i l'escriptor* (inèdit).

1977

— Prepara, per encàrrec editorial de Joan Oliver, una biografia de Francesc Macià —*Francesc Macià i el seu temps (revelació de l'heroi)*— que encara roman inèdita. Redactà les tres primeres parts del llibre, que encara avui tenen interès, malgrat el temps que ha passat i les investigacions històriques posteriors.

— Comença les seues primeres col·laboracions al diari *Avui*, algunes conjuntament amb Esyllt T. Lawrence.

1978

— Representa Catalunya —juntament amb Esyllt T. Lawrence— al festival nacional Eisteddfod del País de Gal·les.

1980

— Publica en volum *Sedna* —relat infantil—, que posteriorment es tradueix al castellà.

— Queda finalista al 1r. premi Josep M. Arnau de teatre amb l'obra *La princesa que vivia a l'infern*.

1981

— Escriu *L'aplec dels ocells cantaires*, primera versió de la posterior novel·la infantil *Vilacucut dels núvols* (1984). Narra una història de xiquets que descobreixen el món dels ocells. Les dues obres són a hores d'ara inèdites.

1982

— Surt *Entre tots ho farem tot*, recull de contes infantils publicats anteriorment.

— L'article «L'incomprensible oblit d'una exposició de Joan Colom» del tretze d'octubre enceta una columna d'opinió al diari comarcal en català *El Maresme*, que durarà fins al set de juny de 1984.

— Es reedita en facsímil *Quaderns de l'Exili* amb un pròleg de Joan Sales, fruit del consens ideològic del grup de Coyoacan. Una cosa cal destacar: la unitat dels quatre grans col·laboradors de la revista—Sales, Ferran de Pol, Raimon Galí i Josep M. Ametlla—, que corregiren i esmenaren el text, i aportaren idees que responien a l'esperit de tots quatre.

1984

— Participa l'onze d'abril en un homenatge pòstum de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana al seu gran amic l'escriptor, traductor i editor Joan Sales, amb qui havia mantingut una dilatada correspondència personal i literària de més de quaranta anys.

1986

— Amb motiu del *II Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, el vuit de maig l'Ajuntament d'Arenys de Mar l'homenatja com a professor de català als anys difícils de la Dictadura.

— La Generalitat de Catalunya li concedeix, l'onze de novembre, la Creu de Sant Jordi.

1987

— Escriu la columna dominical fixa «Hores Britàniques» al *Diari de Barcelona*. El primer article fou «Vuitantè aniversari de Joan Gili» del set de juny i l'últim el del dos d'abril de 1989.

— Queda finalista del premi Sant Jordi de novel·la amb l'obra *Jo, ella i el càntic* (inèdita).

És la història d'amor i de mort de l'antiheroi Pere Talleda, situada entre el Gal·les i la Catalunya dels anys seixanta.

1988

— Amb la seua jubilació professional, alterna la residència arenyenca amb l'estada de mig any a Y Bont Faen (Gal·les).

— Comença les inacabades *Llegendes del Popol-Vuh* o *Popol-Vuh infantil*, una mena de versió adreçada als infants del llibre sagrat dels maies.

1991

— Participa amb «Petita història del meu *Abans de l'alba*» a la trobada *Perspectives antropològiques en el món maia* convocada per la Sociedad Española de Estudios Mayas i l'Institut de Cooperación Iberoamericana a Girona, el mes de maig.

1992

— L'Ajuntament d'Arenys de Mar li ret un homenatge a la Biblioteca Pare Fidel Fita amb la

participació de Pere Calders, Fèlix Cucurull, Jordi Castellanos, Maria Campillo, Teresa Bertran, Carles Mengual i Josep-Vicent Garcia.

1993

— Publica al País Valencià *El gegant i el rabadà. Neu al parc*.

— És homenatjat el 27 de febrer a Mataró dins la Nit de Lletres del Maresme organitzada pel Consell Comarcal. Presideix l'acte el conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

1994

— S'edita en gal·lès *Abans de l'alba*, amb el títol de *Cyn y Waur*.

1995

— El 4 d'abril Esyllt T. Lawrence mor al País de Gal·les.

— El 25 de setembre és ingressat urgentment a l'hospital Sant Jaume de Calella. Posteriorment és traslladat a l'hospital de Bellvitge de Barcelona, on mor el 19 d'octubre, a vuitanta-quatre anys.

Josep-Vicent Garcia

*Doctor en filologia
(València)*

*Lliurament de la
Creu de Sant Jordi*